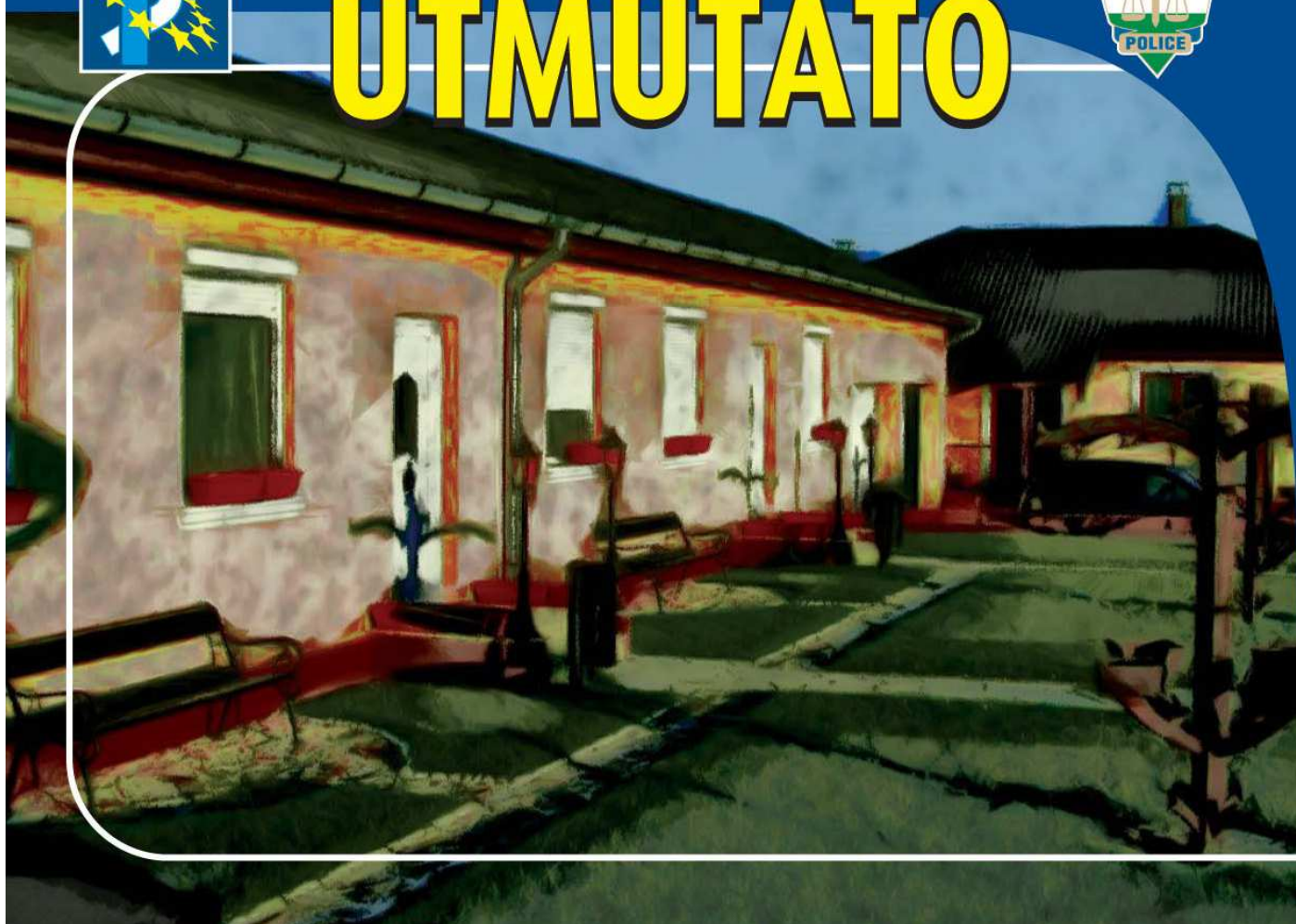

ÉLETVEZETÉSI ÚTMUTATÓ

ÉLETVÉZETÉSI ÚTMUTATÓ

*„NEHÉZ ÚT”
Településbiztonsági program*

*Módszertani útmutató
a halmozottan hátrányos
helyzetűek felkészítésére*

Gazdálkodás – Életvitel – Népegészségügy – Háztartás

Miskolc, 2013.

Készült:
a Szociális és Munkaügyi Minisztérium céltámogatásával
A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya,
valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány
közös szerkesztésében.

B-A-Z. Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány
Dr. Dobos László kuratóriumi elnök
Dudás Péter kuratóriumi titkár

B-A-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság
Bűnmegelőzési Osztály
Dudás Péter r. alezredes osztályvezető

Elérhetőségek:
3527 Miskolc, Zsolcai kapu 32.
Telefon/fax: 06-46-514-523
E-mail: bbalap@hu.inter.net
www.bunmegelozes.eu

2013.

A „Nehéz út” településbiztonsági bűnmegelőzési program

kidolgozásában részt vett szakemberek

DR. DOBOS László (gyógy-, pszicho-pedagógus, jogász), a Miskolci Gyermekváros nyugállományú igazgatója, egyetemi oktató, a Miskolci Egyetem Továbbképzési Központjának programvezetője, a Miskolci Drogambulancia jogásza, a B-A-Z Megyei Gyermek- és Ifjúságvédelmi Kamara Alelnöke, a B-A-Z Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány kuratóriumának elnöke

DUDÁS Péter r. alezredes (vegyésszmérnök, rendőrtiszti főiskolai végzettség), a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának vezetője, a B-A-Z Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány kuratóriumának titkára

SIMKÓ Imre r. alezredes (üzemmérnök, rendőrtiszti főiskolai végzettség) a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának vagyonzvédelmi kiemelt főelőadója, a BM Bűnmegelőzési Akadémia minősített oktatója

JENEI Károly r. alezredes (pedagógus, rendőrtiszti főiskolai végzettség), a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság áldozatvédelmi referense, a Bűnmegelőzési Osztály ifjúságvédelmi kiemelt főelőadója

PAPP-SÁRKÁNY M. Dóra r. őrnagy (szociálpedagógus, rendőrtiszti főiskolai végzettség) a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának kiemelt főelőadója

HOPPA Sándor r. őrnagy (rendőrtiszti főiskolai végzettség) a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának vagyonzvédelmi főelőadója

VINCZÉNÉ Kárpátfalvi Erika r. őrnagy (szociálpedagógus, rendőrtiszti főiskolai végzettség) a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának ifjúságvédelmi főelőadója

TIRKNÉ Demók Orsolya r. őrnagy (óvoda-pedagógus, rendőrtiszti főiskolai végzettség) a B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának ifjúságvédelmi főelőadója

MAZSU Edina közalkalmazott (igazgatási ügyintézői végzettség) a B-A-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának ügyviteli alkalmazottja

CZUPPER Anna (pedagógus, műszaki tanár) a Diósgyőr-Vasgyár Szakképző Iskola pedagógusa

TELEKI Lajosné (pedagógus, műszaki tanár) a Diósgyőr-Vasgyár Szakképző Iskola pedagógusa

KRAKKAI Judit (pedagógus, műszaki tanár) a Diósgyőr-Vasgyár Szakképző Iskola pedagógusa

JUHÁSZNÉ Ceglédi Tünde (egészségfejlesztő mentálhigiénikus) Miskolci Drogambulancia Alapítvány Kuratóriumának elnöke

„Egy közösség csak úgy épülhet újjá, úgy emelkedhet fel, ha érvényre jut benne a társadalommá szerveződés alapvető értelme és célja: az együttműködés. Ez az előttünk álló változások útjelzője. Olyan közbiztonsági politika és bűnmegelőzés kell, amely ezeket a közös értékeket építi, fejleszti, és igyekszik mindenki számára elérhetővé tenni.”

Kormányprogram (2010.)

B E V E Z E T É S

A szolgáltató rendőrség egyik legfontosabb feladata a bűnmegelőzés, mely egy olyan innovatív lehetőség a rendészeti terület számára, ami elsősorban a bűnözéskontroll felé irányul, s amellyel tolerálható szinten lehet tartani magát a bűnözést. A bűnözés területileg eltérő kihívásaira ugyanakkor a kriminalitás helyi jellemzőit figyelembevevő bűnmegelőzési stratégiával és taktikával lehet hatékonyan reagálni.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság szakemberei az elmúlt években az uzsora jellegű, valamint szocpol-támogatásokkal összefüggő bűncselekmények felderítése, az ügyfeldolgozás valamint az időközben tett bűnmegelőzési intézkedések során olyan ismeretekre tettek szert az áldozatként és elkövetőként számba vett állampolgárok életviteléről, szokásaikról, melyek a halmozottan hátrányos helyzetű réteg teljes vertikumára kiható bűnmegelőzési módszerek, megoldások kidolgozására adnak lehetőséget.

Néhány „morzsa” a hátrányos helyzetűek világából:

- Az nyomozások kezdetén a rendőrség beavatkozó egységének közreműködésével elfogásra kerültek az elkövetők, akik ellen súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás büntette megalapozott gyanúja miatt indult eljárás. Mindenki várta a megkönnyebbülést a lakosság körében, ehelyett tömegesen léptek fel ellenségesen az elkövetők érdekében.
- Az uzsora, mint önálló bűncselekmény megjelenése, és az elmúlt időszakban bekövetkezett törvényi változások (alapesetben nem kell az üzletszerűség) jelentősen elősegítették a jelenség felszámolását, viszont a kényszer új kölcsönadási módszerek kifejlődését hozta magával. Ennek során a rászorult és az uzsorás már nem pénzügyi, hanem árukapcsolódási módszerekkel újra egymásra talál.
- A lakóházakon esetenként a nyílászárók sem zárhatóak, vagy nincsenek, de a parabola antenna jelenléte tükrözi speciális élethelyzetüket. Egyszerre van jelen a mentális probléma és a jogos kulturális igény. A mélyszegénység jelenléte vizuálisan is érzékelhető, viszont szemmel látható a szenvedélybetegségek állandó jelenléte, az alkoholos állapot, fiataltól az időskorig, szinte minden családtagra kiterjedő dohányzás.

Érzékelhető, hogy a bűncselekmények megelőzését a gyökereknél a szociális, mentális problémák kezelésénél kell kezdeni. A szociális és oktatási szakembereknek az érintettek kulturális és mentális szintjének megfelelően be kell mutatniuk a folyamatok káros következményeit és helyes irányt az életvitelre és a gazdálkodásra vonatkozóan.

Az itt leírt gazdálkodási, életvezetési, háztartási és népegészségügyi ismeretek adják alapját a helyi felkészítésnek. A tematikát egy ide vonatkozó szakiskolai OKJ képzés alapján állították össze a Diósgyőr-Vasgyár Szakközépiskola és Szakiskola (Miskolc) pedagógusai, illetve a népegészségügyi részt e témában képzett szakember.

Hisszük és valljuk, hogy Cesare Beccaria olasz jogtudós tézisei több mint 200 év távlatából is aktuálisak: „Jobb megelőzni a bűntetteket, mint büntetni azokat. A megelőzés legbiztosabb, egyben legnehezebb eszköze a nevelés tökéletesítése.”

A Kormányprogram egyszerre tartja fontosnak a közoktatásban a helyes életvitelre való nevelést, és egyértelműen a minél szélesebb, a termelőszférában jelentkező foglalkoztatási növekedést preferálva.

A megújított, kibővített segédlet a tematikus felkészítést helyezi előtérbe, egyszerre az alapokat tanuló gyermekkorúak, illetve a foglalkoztatásból kiszoruló tanulatlan, esetenként formai analfabéta réteg részére.

Hisszük, hogy a helyes életvitel, a nevelés, a foglalkoztatás tartást ad és csökkentheti a bűnözői életmód, a bűnelkövetővé válás kialakulását.

Miskolc, 2013. október

Dudás Péter r. alezredes
bűnmegelőzési osztályvezető

I.
„NEHÉZ ÚT”
TELEPÜLÉSBIZTONSÁGI
BŰNMEGELŐZÉSI
PROGRAM

1. A program előzményei

a.) Bevezető

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya a B-A-Z Megyei Bűnmegelőzési Alapítvánnyal közösen jelenleg is több olyan bűnmegelőzési programot vezet és koordinál, mely a megyében – általános kriminológiai viszonyok között – a bűnelkövetővé-, áldozattá- és szenvedélybeteggé válás vonatkozásában ad megfelelő megoldási lehetőségeket.

Megyénkben kialakult bűnözési, szociológiai helyzet, valamint az elmúlt időszakban több olyan esemény történt, melyek azt mutatják, hogy a lakosság részéről jogos igény mutatkozik egyes bűnözéssel kapcsolatos jelenségek visszaszorítására, megelőzésére.

A bűnmegelőzési koncepcióban megfogalmazottak alapján meghatározásra kerültek azok a sarokpontok, melyekre speciális prevenciók programok kidolgozása és azok megyei bevezetése indokolt.

Jelenleg a szervezetek saját fejlesztésben és kivitelezésben az alábbi minőségbiztosítási alapokra helyezett programokat működtetik:

- Bűnözés utánpótlásának visszaszorítása, az elkövetői kör fokozatos csökkentése
„Beccaria” iskolai nevelési-oktatási bűnmegelőzési program
- Vagyon elleni bűncselekmények visszaszorítása, áldozatvédelem
„Totál-kár” bűnmegelőzési projekt
- Lakossági-, intézményi tájékoztatás, kommunikációs stratégia megújítása
„ELBIR”- Elektronikus Lakossági Bűnmegelőzési Információs Rendszer
- Szakemberképzés, felnőttképzési, mentor és kortársképzés
„Együtt a bűnözés ellen”- program
- Fegyveres rablások megelőzése, bankbiztonság
„Vidocq” bankfiókok bankbiztonsági bűnmegelőzési programja
- **Települések biztonsága**
„nehéz út” településbiztonsági program

A helyi szintű bevezetés és működtetés mellett nagyon fontos szempont a fenntartható fejlődés megteremtése. A bűnmegelőzés meghatározott területeit lefedő programok folyamatos ellenőrzése, a társadalom speciális rétegeire gyakorolt hatások vizsgálata. A monitoring tevékenység eredményei teremtik meg a lehetőséget a minél hatékonyabb és eredményesebb alkalmazhatóság érdekében történő beavatkozásra.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya csoport kategóriában „kiemelkedő minőségfejlesztő munkájáért” 2006. évben IIASA-Shiba Díjban részesült. (A díjat a minőségbiztosítási tudományok legelismertebb képviselője a japán dr. Shoji Shiba professzor és a Nemzetközi Minőségfejlesztési Szervezet (IIASA) magyarországi szekciója alapította.)

b.) Szociológiai alapok

A bűnözés megelőzése, kezelése területén a egyik legfontosabb célkitűzés a halmozottan hátrányos helyzetű emberek életkori sajátosságok szerinti speciális felvilágosítása, kidolgozott módszertani útmutatókban foglaltak szerinti képzésük elősegítése.

A program rendszerének kialakítása a megyében meglévő szociális és kriminológiai tényezők figyelembe vételével történt:

- A lakosság 23,7 százaléka **kiskorú** (107 ezer gyermek-, 35 ezer fiatalkorú), 150 ezer 60 év feletti idős ember, akiknek a speciális preventív jellegű felvilágosítása szintén nehéz feladat.
- Bűnmegelőzés szempontjából fontos, hogy megyénkben közel 28 ezer nyilvántartott **veszélyeztetett kiskorú** él csaknem 14 ezer családban.
- Az elmúlt évben megyénkben több **fiatalkorú került szembe a törvénnyel**, mint az 1,8 millió lakosú fővárosban (1294-en, szemben a budapesti 838-al).
- A **százezer lakosra jutó bűnelkövetők** száma az országban itt az egyik legmagasabb (1474,2).
- A kb. 17.000 hazai **szabadságvesztésre elítélt** elkövetőnek több mint negyede Észak-Magyarországról származik
- Megyénk erősen **osztott településszerkezetű**, 7247 négyzetkilométeren 358 település található.
- Száz négyzetkilométerre 4,9 település jut, csaknem másfélszerese az országos átlagnak.
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye **aprófalvas** jellegét mutatja, hogy a községek átlagos népességszáma nem éri el a 900 főt. A megye 330 községéből 144-ben a lakosok száma 500 fő alatti, 80-ban pedig 500-999 fő közötti.
- A mérőszámként alkalmazott "belföldi vándorlási különbözet" alapján **megyéinkre az elvándorlás a jellemző**, azaz többen költöznek el a megyéből, mint ahányan idejönnek.
- A régió és ezen belül a kistérségekben élők többségének **humán-fejlettség indexe** aggasztóan alacsony.
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye a főbb **gazdasági, foglalkoztatási mutatók** tekintetében hosszabb ideje a megyék rangsorában az utolsók között van.
- A gazdasági teljesítményt átfogóan jellemző **GDP** értéke 2010-ben az ország egészének 4,3%-át tette ki a megye részesedése, **ami az előző évtized közepétől csökkenő** tendenciát mutat.

c.) Kriminológiai alapok

Külön kiemelő, hogy a felsorolt programok a mindennapokban bekövetkezett, a lakosság biztonságérzetét erősen befolyásoló szabálysértések, bűncselekmények megelőzéséhez, illetve bekövetkezett negatív kriminológiai elemeket hordozó társadalmi jelenségek kezeléséhez nyújt megoldási lehetőségeket.

Külön kiemelés érdemelnek azok a felzárkóztatást segítő projektek, melyek nemcsak pozitív fogadtatást, de esetenként megítélésükben a megosztottság lehetőségét is magában hordozzák. A vegyes fogadtatás okai között szerepel, hogy nehezen kezelhető a halmozottan hátrányos helyzetű állampolgároknak az egyéb lakossághoz, és azok értékeikhez való viszonya.

Az igazi negatívum a káros, bűnös viselkedés elítélésének csekély foka, valamint a normakövetés hiányának e réteg életvitelébe történő beágyazódása. A helyzetet nehezíti, hogy az érintett többszörösen hátrányos helyzetű lakosság egyszerű körülmények között él, jelentős részük írástudatlan, vagy formálisan analfabéta. Jellemző, hogy a hatósági személyekkel, így a rendőrséggel, az önkormányzati alkalmazottakkal szemben is bizalmatlanok, nem látnak problémáikra megoldást.

Ezért fontos, hogy a bűnelkövetővé, áldozattá és szenvedélybeteggé válás elkerülésére vonatkozó felvilágosítás olyan formái kerüljenek előtérbe, melyek a célcsoportnál meghallgatásra talál, illetve fontos, az életvitellel kapcsolatos pozitív információkat adjon.

Ezekre vonatkozó hatékony lehetőségek:

- Képzési módszerek és szakanyagok kidolgozása, ahol az életvitel, a foglalkoztatás és a bűnmegelőzés komplex módon jelentkezik.
- Képi elemekkel illusztrált prevenciók kiadványok is készüljenek, hiszen ez a vizuális kommunikáció azon állampolgárok felé is biztosít könnyen elérhető és értelmezhető információkat, akik figyelmen kívül hagyják az írásos felszólítást, illetve esetenként írás-olvasási problémáik vannak.

2. A program megvalósításának alapjai

a.) Prioritások

Ez a program a települési rendre az állampolgárok jogkövető magatartásának bemutatására, szükség szerint jogi lépésekkel történő kivívására épül. Ennek megfelelően nagyban támaszkodik a kormányzati döntésekre, illetve a törvényekben és rendeletekben megfogalmazott elvárásokra.

A programelemek kimunkálásának alapja a társadalomban elvárt egyéni felelősségvállalásnak, illetve a szankcióknak és azok pénzügyi vonzatainak bemutatása.

Az elvárások és megfogalmazott prioritások:

- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok áldozattá és bűnelkövetővé válásának megelőzése érdekében célzott prevenciók programok, tájékoztató kampányok szervezése.
- A szociális, egészségügyi, közigazgatási, igazságszolgáltatási valamint rendfenntartási területeken dolgozók számára biztosítani kell olyan képzéseken való részvételt, melyek elősegítik a megkülönböztetéstől mentes gyakorlatok alkalmazását.
- Pályázati források felhasználásával támogatni szükséges a hátrányos helyzetű rétegek munkaerő-piaci elhelyezkedési esélyeit, ennek érdekében a regisztrált álláskereső bűnmegelőzési célú (településőr, mezőőr) teljes- és részmunkaidős foglalkoztatását, szakképzését, átképzését.
- A társadalmi bűnmegelőzés témakörében általános, és más szakmaspecifikus képzések tartása, különös tekintettel a helyreállító igazságszolgáltatás és helyreállító eljárások alapelveire.
- Oktatási tananyagok, módszertani segédanyagok kidolgozása, valamint interaktív szakmaközi fórumok tartása.

b.) A szociális világból a munka világába átvezetés bűnmegelőzési kérdései

Az Észak-magyarországi Régió elmúlt két évtizedének társadalmi, gazdasági folyamatai kedvezőtlenül befolyásolták - különösen a hátrányos helyzetű csoportok - szakképzését, munka világába való juttatását. Negatívan hatottak a demográfiai helyzetre, az iskolázottságra, valamint a munkaerő-piaci folyamatokra.

Az intézményes alap- és szakellátás állami és civil rendszereinek fokozott kialakítása mellett legnagyobb gond a 16-18. életévüket betöltő fiatalok munkába állítása.

c.) Életfenntartással összefüggő bűncselekmények megelőzése

Az ország védelmi terv hatodik fejezete a munkáról szól. A Kormány munkát kínál mindenkinek, aki munkaképes, viszont aki nem veszi fel a felajánlott munkát, részére a segélyfolyósítást korlátozzák.

A munkanélküli, ezen belül a tartós munkavégzésre alkalmatlan réteg pénz- és élelemszerzési lehetősége a lakosság elleni közvetlen támadás irányába mutathat. A legkisebb ellenállás irányába ható elkövetés sértettjei elsősorban kiskorúak, illetve időskorúak.

A problémának a „Nehéz út” településbiztonsági programhoz történő besorolásának alapja, hogy az elkövető elsődleges szándéka a pénz és más érték, esetenként élelmiszer megszerzése. Megélhetési bűnözésként való aposztrofálása viszont az életvitel alapján nem egyértelműen indokolható.

Cél a lakosság szubjektív biztonságérzetének növelése, egyes rétegeinek speciális felkészítése, védelmi mechanizmusok kidolgozása, és bemutatása.

3. Kockázatközpontú prevenciós módszerek

Az elemzések alapján, a problémakör feltárása közben láthatóvá vált, hogy a kisebb súlyú bűncselekmények, szabálysértések megelőzése nem csupán rendészeti kérdés, hanem az elkövetés sokkal mélyebb szociális és mentális társadalmi problémák következménye. Célunk, hogy az áldozattá és a bűnelkövetővé válás elkerülése minden esetben a legegyszerűbb módon jelenjen meg.

A jelentkező negatív élethelyzetek a szűkös javak mellett, a gazdálkodási ismeretek hiányával is magyarázhatóak. Ezzel párosulnak a kialakult kedvezőtlen mentális állapotok, a szenvedélybetegségek megjelenése. A megoldás mindenképpen az érintettek felkészítése, folyamatos ismeretekkel való ellátása.

a) Konfliktuskezelés és a bűnmegelőzés

Az erőszakos-garázda jellegű bűncselekmények közül az elszaporodó garázdaság és ezen belül a lakosság szubjektív biztonságérzetét negatív irányban befolyásoló, felfegyverkezve és csoportosan elkövetett minősítő esetek „ITAL-VITA -VITALITÁS” címmel bűnmegelőzési kampány került meghirdetésre.

A konfliktushelyzetet nehezen kezelő, általában halmozottan hátrányos helyzetű rétegben a problémamegoldás egyik jellemző módja a megtorlás, a vitában résztvevő személyek verekedésbe keverednek. Ezek elsősorban az italozó életvitelhez kapcsolódóan kialakult családi, baráti konfliktusok, garázdaságba csapnak át.

A probléma kezelése újszerű megelőzési módszerek bevezetését tették szükségessé. Egy megoldás a nevelési elvű, virtuális tájékoztatás, matrica megfelelő közösségi helyeken történő kihelyezése. A képi megjelenés lényege, a cselekmények és a kockázatok bemutatása, melyek nemcsak az igazságszolgáltatásban jelentkeznek, hanem térítési kötelezettséggel az egészségügyben is.

A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 68. § (1) bekezdése kimondja, hogy „Aki az egészségbiztosítási ellátásra jogosult betegségéért, keresőképtelenségéért, egészségkárosodásáért vagy haláláért felelős, köteles az emiatt nyújtott egészségbiztosítási ellátást megtéríteni. A megtérítési kötelezettség olyan mértékben áll fenn, amilyen mértékben a felelősség megállapítható.”

Az OEP a kórházak adatszolgáltatása alapján megfizetési eljárást kezdeményez a jogerősen elítélttel szemben. Közigazgatási eljárás keretében fizetési meghagyást ad ki .

b) Bűnmegelőzés és a foglalkoztatás

A szociális és munkaügyi területen a megoldások keresése szintén két markánsan elkülönült lehetőséget mutat:

- Közfoglalkoztatási munkaprogramon belül minél szélesebb réteget közmunka biztosításával visszavezetni az aktív munkavállalói szférába.
- A gazdasági-, a termelőszféra felé terelni a munkavállalásra alkalmas halmozottan hátrányos helyzetű réteget, aki a közmunkaprogramban való részvétellel alkalmassá tehető erre.

A munka világába való visszavezetés, azaz a szociális rendszerből való aktív kikerülés akár a lehetőségek hiánya, akár a humán erőforrás alacsony inaktív helyzete miatt hiúsul meg, a szociális hálózat erőfeletti problémamegoldó helyzetét eredményezheti.

A megoldás keresése több szakterület együttes fellépését igényli:

- Az alacsony szinten aktív, illetve inaktív réteget felkészítése a munka világában való megjelenésükre.
- Olyan bűnmegelőzési program kidolgozása, alkalmazása, illetve elfogadtatása, amely településszinten ad megoldást - a lét- és vagyonbiztonságot erősítve - az elkövetővé válás visszaszorítására.
- Olyan szakmai intézményhálózat és együttműködési mechanizmus keresése, ami ezeket a problémákat komplexen kezeli.

c) Módszertani útmutatók

A bemutatott speciális társadalmi problémát kezelő programok moduljainak kialakítása, szervezése és az előírt feladatok végrehajtása a célcsoportok és problémakörük különbözősége miatt érintik az önkormányzati rendszert, a szakmai szolgáltató intézményeket és a civil szervezeteket. Ezek tükrében kell kialakítani egy bűnmegelőzési szociális programot, ami a problémakörök komplex kezelésével egyszerre terelné el az érintetteket a bűnözéstől és mutatna utat a munka világába.

Ennek lehet egyik sarokköve a Megyei Rendőr-főkapitányság által kidolgozott alábbi projektek:

- „Nehéz út” településbiztonsági bűnmegelőzési program megvalósítása a halmozottan hátrányos helyzetűek bünelkövetővé-, szenvedélybeteggé-, áldozattá válásának elkerülésére, visszaszorítására. (B-A-Z MRFK)

- Szakemberek felkészítése a hátrányos helyzetűek társadalmi befogadásának javítása érdekében.(B-A-Z MRFK- Miskolci Drogambulancia)

A felsorolt módszereknek célszerű az országos-, vagy hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási munkaprogramon belül a közmunka részeként beépített oktatás formájában történő megvalósítása. Ezt a feladatra felkészített szociális és oktatási szakembergárda településszinten is képes megoldani.

A felkészítés és a szükséges szakmai anyag összeállítása és a tematika kidolgozása, valamint az oktatás alapjainak megszervezése képezheti a most felvázolt program alapját.

ca.) „ÉLET-MÓDI” – módszertani útmutató a halmozottan hátrányos helyzetűeknek

E jegyzet szakmai anyagának összeállítására a Miskolc-Vasgyári Szakképző Iskola, mint a házzvezetőnői ismereteket oktató intézmény szakemberei kerültek felkérésre. A pedagógus team a tantárgyat OKJ képzés keretében oktatja, így kellő ismeretekkel rendelkeznek az elérendő célcsoport megközelítése és elérhetősége terén. Az érintett témakörök a gazdálkodás, az életvezetés, a háztartás és a népegészségügy. Az egységes oktatási feltételek kialakítása érdekében minden egyes témakörhöz 2x2 óra időtartamra óravázlat is tartozik.

cb.) Szakemberek felkészítése a munka világába történő visszavezetésre

Célja a szociális területen dolgozó munkatársak munkaerő-piacot érintő elméleti és gyakorlati ismereteinek bővítése, személyiségük fejlesztése, hálózat kialakítása.

A képzés 30 órás alapkurzusra épül, melynek témája a "munkaerő piaci ismeretek", majd 4 témában, 30-30 órában modul jellegű képzést biztosít választás alapján. Az ehhez szükséges "Szakmai Módszertani Kézikönyv" összeállítása, megtörtént.

A résztvevők ismeretei az adott témakörökben bővülnek, készségeik fejlődnek, hatékony együttműködés alakul ki közöttük. A közvetett célcsoport tagjai hiteles és naprakész információt kaphatnak segítőtől, ezáltal nőnek az esélyeik a munkaerő piacon.

Az útmutató fejezetei:

- Európa Uniós ismeretek
- Bűnmegelőzés alapjai
- Fogyatékkal élők társadalmi beilleszkedése
- Készségfejlesztés – mentálhigiéné
- Gyermekvédelmi szakellátás

A program kidolgozója és gesztora a Miskolci Drogambulancia

4. A megvalósítás szinterei

A Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia alapelveivel összhangban, az államigazgatásban e területen érintett intézmények részvételével a felzárkózás lehetőségeinek feltérképezésére és egy középtávú stratégia kidolgozására került sor. A feladat végrehajtásához a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium(MÁK) egy speciális munkacsoportot hozott létre.

A „Hátrányos Helyzetben Élők Társadalmi Felzárkóztatását, Mobilitását Elősegítő Szakbizottság” a B-A-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság aktív részvételével 2011-2012 években egy komplex szakanyagot készített, mely helyzetelemzési és stratégiai munkaanyagból áll. A komplex középtávú stratégiát a Kollégium 2012. április hónapban egyhangúlag elfogadta.

Jelen jegyzet elkészítése, közreadása a stratégia megvalósításának része.

II. GAZDÁLKODÁSI ISMERETEK

Bevezetés

A háztartások gazdálkodása egyidős magával az emberiséggel, a tudományos, rendszerezett megközelítése és az ehhez kapcsolt gondolkodás és figyelem a fontosságához mérten azonban csekély.

A magyar lakosság pénzügyi ismeretei, öngondoskodó képessége riasztóan alacsony, és ez társadalmi, gazdasági, üzleti kockázatok sorát rejti. Néhány megdöbbentő példa:

- A magyarok 73%-ának nincs megtakarítása, akiknek van, azok 75%-a nem fekteti be a megtakarításait.
- A magyar fiatalok 65%-a nem érti az alapvető pénzügyi információkat, 60%-ukat nem is érdekli a téma. Egyharmaduk bevallottan nem is érti azt a nyelvet, amelyen a bankok, pénzügyintézetek, közintézmények, esetleg vállalatok szólnak hozzájuk.
- A magyarok 50%-a ellenségesen, bizalmatlanul vagy érdektelenül viszonyul a pénzügyekhez.
- Legalább 25.000 gépkocsi-kölcsönt mondanak fel évente a pénzügyi intézmények, mert nem jól mérjük fel a részletfizetés terheit.

Ezekből is látszik, hogy milyen fontos megismerni a háztartások, családok gazdálkodásának társadalmi, gazdasági helyzetét, fogyasztását, jövedelem forrásait, terveit.

A háztartások a gazdaság működése szempontjából rendkívüli jelentőséggel bírnak (háztartás és család nem azonos fogalom, az első gazdasági, a második szociális kategória). A háztartást olyan gazdálkodó egységnek kell tekinteni, amelyben a családi szükségleteket, életfeltételeket biztosító és jövedelemtermelő tevékenység szoros összefüggésben van.

1. A háztartások

A háztartások jelentősége:

- A munkaerőt szolgáltatják a vállalkozások számára /munkavállalók/
- A végzett munka ellenértékeként (más forrás is van) jövedelmet termelnek,
- Ennek egy nagyobb részét saját fenntartásukra fordítva visszaforgatják a gazdaságba, fenntartva a gazdaságot, és újratermelve a munkaerőt
- A jövedelmek egy részét pedig megtakarítják.

A gazdasági ismeretek **öt alapvető témára** bonthatók: háztartás, vállalkozás, a munka világa, nemzetgazdaság, világ gazdaság. Ebből jelen tanulmány részeként az első hármat fogjuk részeiben érinteni.

A **háztartás** része a gazdasági körforgásnak, a háztartáson belül is vannak alternatívák, vannak jó és rossz döntések. Mi a „jó”, az mindig viszonylagos: az egyén és családja céljainak függvénye.

Tovább árnyalja a képet, hogy az emberek már az alapvető szükségleteiket is többféleképpen elégíthetik ki – például a szomjúságot forrásvízzel is lehetne oltani, mégis nagyon sokan palackos üdítőt vásárolnak, mert ez a szokás. A döntéseket segítheti a családi költségvetés elkészítése, a tervezés mint eszköz.

A **vállalkozás-vállalkozó** meghatározó gazdasági szerepére épül a piacgazdaság. A vállalkozói magatartás – az ideális vállalkozó a minta – sajátos tulajdonságokat, készségeket, képességeket jelent. A vállalkozó pozitív értékekkel rendelkezik: célokat tűz ki maga elé, kitartó, képes az önálló információgyűjtésre, választásra, döntésre, jól kommunikál, társadalmi felelősség terheli, ugyanakkor elismeri a profitot, mint gazdasági racionalizáló eszköz jelentőségét.

A **munka világa** egyet jelent valamennyi ember jövőjének világával. Léteznek olyan technikák, ismeretek, amelyek elsajátítása növeli az egyén versenyképességét a munkaerőpiacon. Nagyon szoros összefüggés van a képzettség szintje és a munka minősége között: minél magasabb képzettséggel rendelkezik valaki, annál nagyobb az esélye, hogy a munka számára alkotást, önmegvalósítást is jelenthet, nem csak pénzkereseti lehetőséget. A munka világában az egyén nem csak saját sorsának alakításáért felelős, hanem a többi munkavállalóért és a munkáltatóért is: szolidárisnak kell lenni azokkal, akikkel egy munkahelyen dolgozik, azokkal, akik a munka lehetőségét biztosítják, és azokkal is, akik valamilyen okból kiszorultak a munkaerőpiacról (munkanélküliek, gyereket nevelők, csökkent munkaképességűek stb.).

Háztartást alkotnak azok az egyének, akik közös lakásban élnek, és létfenntartási költségeiket együttesen viselik. A háztartások tagjai vállalatoknál vagy különböző intézményeknél dolgoznak (munkaerő). A háztartások jövedelmük nagy részét a különböző vállalatok által termelt áruk vásárlására költik.

A pénzgazdálkodásnak, így a családok pénzgazdálkodásának is két egymáshoz kapcsolódó fő oldala van: bevételek és kiadások, valamint ezek egyensúlya illetve az egyensúly hiánya esetén a hitelfelvétel illetve a megtakarítás.

1.1 Pénzügyi egyensúly

Családi, személyi pénzügyeink kezelésekor nyilván az a célunk, hogy hosszú távon inkább gyarapodjon vagyunk, semmint csökkenjen, de legalább **egyensúlyban** maradjon.

Anyagi körülményeinket két fő tényező befolyásolja: **bevételeink** és **kiadásaink**. Mind bevételeink, mind kiadásaink esetében igaz, hogy vannak köztük olyan tételek, amelyeket könnyebben, és vannak olyanok, amelyeket nehezebben befolyásolhatunk. Csak nagyon áttételesen hathatunk például a kötelezően befizetendő adók összegére, a bevételeink is változnak rajtunk kívülálló okokból. Vannak azonban olyan **döntések**, amelyeket mi magunk hozunk meg, és ezek a döntések jelentősen befolyásolják eljövendő anyagi helyzetünket. Ezekért a döntésekért mi vagyunk a **felelősök**.

Költségvetésünk bevételi és kiadási oldalait összevetve gyakran tapasztalhatjuk, hogy nincs mindig egyensúly a két oldal között. Rendszeresen felmerül a kérdés bizonyos önként vállalt kiadások esetén: megengedhetjük-e magunknak? **Van-e rá fedezet?** Bármely döntést hozunk, azt átgondoltan, **számításokkal megalapozva** hozzuk meg. Költségvetésünk kézbe tartásának egyik legjobb módja, ha előre megtervezzük, majd nyomon követjük kiadásainkat.

2. Bevételek

Honnan származik a pénzünk?

A család bevételei három fő kategóriába sorolhatók:

2.1 A keresők bére, fizetése vagy jövedelme

A keresők jövedelme a következő részekből állhat:

- bérekből és fizetésekből
- nyereségrészesedésből
- prémiumból
- jutalékból
- háztáji gazdaságban termelt áruk értékesítéséből
- mellékállás vagy másodállás jövedelméből
- borravalóból, hálapénzből
- vagyontárgyak, értékpapírok eladásából
- megtakarítások, kötvények kamataiból
- egyes munkakörökhöz kapcsolódó éves vagy negyedéves bérkiegészítő juttatásokból
- ajándékból
- saját termelésű fogyasztás értékéből.

A család jövedelme leggyakrabban a **felnőtt családtagok munkájából** származik, munkabér, vagy üzleti vállalkozásból származó haszon formájában.

A háztartás azon tagjai, akik munkát vállalnak, a végzett munka alapján munkabért kapnak (elsősorban pénzbeli, másodsorban természetbeni). A munkabér formái: időbér (óra, heti, havi), teljesítménybér (darabbér), ezek kombinációja. A munkabér mellett különböző ezt kiegészítő pótlékok is kapcsolódhatnak hozzá (prémium, bérpótlék, veszélyességi pótlék stb.)

Ezen elemekből tevődik össze a **bruttó bér** . Ha a munkahelyről származó további munkahelyről származó jövedelmeit is hozzávesszük (ügyeleti díj, másodállás, stb.) ez a bruttó kereset.

A háztartások egy része társadalombiztosítási és egyéb állami juttatásban részesülnek, illetve egyéb jövedelmi forrásokra is szert tehetnek (banki betét utáni kamat, bérbe adott ingatlan díja stb.)

Bár a munkabérben elsősorban a munkaadó és a munkavállaló állapodik meg, ezt egy sor külső tényező is befolyásolja. A munkabér függ:

- A szellemi és fizikai erő kifejtés mértékétől
- A szakképzettségtől
- A munkában eltöltött időtől és gyakorlattól
- A munkaerőpiac adott helyzetétől
- A vállalkozás gazdálkodásának eredményességétől
- A dolgozót illetve annak munkáját mennyire becsülik meg a munkahelyen
- Az állam által meghatározott szabályozóktól (minimálbér, bérkategóriák stb.)

Minimálbér az a legkisebb összeg, amelynél a teljes állásban dolgozó kevesebbet nem kereshet. A minimálbért fontos megkülönböztetni a létminimum fogalmától, ami a minimálbértől nagyon sok tekintetben különbözik.

Létminimum az a pénzmenyiség, amelyért megvásárolhatók azok a létszükségleti cikkek, amely az emberi létfenntartáshoz nélkülözhetetlenek.

Sok családnak **nem bér vagy profit jellegű forrásból** is származik jövedelme, mint például kártérítés és kárpótlás, bizonyos juttatások és jogok, úgy, mint a szabadnapok, illetve szabadság pénzbeli kiváltása, ösztöndíj, tartásdíj, nyugdíj, táppénz és egyéb egészségügyi juttatások.

A bevételek közé tartozhatnak korábbi **befektetések hozamai** is: bérbeadásból származó jövedelem, kamatjövedelem és osztalék, szerzői tevékenységből származó jogdíj, vagy akár a másoktól kapott vagyon, pl. ajándékozás, örökség.

2.2 A pénzbenei vagy természetbenei juttatások

A) Pénz formájában kapott társadalmi juttatások:

- táppénz
- nyugdíj
- járadékok
- rendkívuili segélyek (a szakszervezet, a vállalat vagy az önkormányzat adhatja)
- özvegyi járulék
- családi pótlék
- gyermekgondozási segélyek
- szülei segélyek
- nevelési járulékok.

A pénzbenei társadalmi juttatások között vannak állandóak, mint a nyugdíjak, a családi pótlék, a nevelési járulék vagy a kisgyermek otthoni gondozásáért kapható gyermekgondozási segély. A többi időszakos, mint például a táppénz, amely a kereső betegsége alatt kieső jövedelmet pótolja, csökkenti a betegség miatt bekövetkező pénzvesztéséget.

B) Természetbenei juttatások köre:

- bölcsődei ellátás
- óvodai foglalkozás
- általános iskola
- főiskola, egyetem
- étkezési hozzájárulás (foglalkoztató juttatja)
- üdülei hozzájárulás (foglalkoztató juttatja)
- ruházati hozzájárulás (foglalkoztató juttatja)
- orvosi ellátás (házi orvos, üzemorvos, szakorvos)
- kórházi ellátás
- gyógyszerellátás, gyógyszer támogatás
- kulturális szolgáltatások

(A természetbeni társadalmi juttatások közül azok, amelyek igénybevételéért bizonyos összeget térítenünk kell, pl. óvoda nem érzékeljük juttatásnak, azonban mégis az, hiszen a ténylegesen felmerül költségüknek sokszor csak töredékét kell kifizetnünk.)

A természetbeni társadalmi juttatásoknak az a feladatuk, hogy a családok jövedelemkülönbségét, a társadalomban elfoglalt helyükből származó eltéréseket segítsék csökkenteni. A „szociális háló” azt szolgálja, hogy a szegényebbek nagyobb támogatást élvezzenek. Gondoskodni lehessen a hajléktalanokról, a munkanélküliekről azok rovására, akik nagyobb keresetűek.

2.3 Az igénybe vehető hitelek

Erre főleg akkor kerül sor, amikor a bevételeink és kiadásaink nincsenek egyensúlyban (több a kiadás), de a dolog súlyára tekintettel erre nem itt, hanem egy külön részben térünk ki.

2.4 Rendszeres és alkalmi bevételek

Ha a család olyan **állandó havi jövedelemből** tartja el magát, amelyek nagysága előre tudható vagy kiszámolható (mint például egy olyan üzletnél, amely állandó nagyságú forgalmat bonyolít le), ha nem is könnyű, de biztosan megoldható feladat a **kiadásokat a bevételekhez igazítani**.

Észben kell tartani azt is, hogy ha egy **váratlan**, nagy összegű kiadás jelentkezik, a bevételek ütemét nem tudjuk megváltoztatni, hacsak nem terveztük be előre és tettünk félre **tartalékot**.

A **nem rendszeres jövedelmek** esetén valamivel nehezebb a bevételek és kiadások egyensúlyát megtervezni. Az alábbi szempontok segíthetnek ebben:

- Milyen átlagos jövedelemmel rendelkezett a család az előző évben?
- Mi az a legkisebb jövedelem, amire biztosan lehet számítani?
- A havi bevételből mekkora az a legkisebb rész, amelyre biztosan lehet számítani?
- A bevételek mekkora részét képezik a rendszeresen érkező jövedelmek, mint például a prémium, segély, illetve teljesítménytől függő juttatások nélküli alapfizetés?

Javaslat:

- A költségvetésünket a minimális bevételek alapján tervezzük meg; a többlet igények fedezésére a minimális bevételen felüli plusz jövedelmek szolgálnak majd. Csak olyan bevételekkel tervezzünk, amelyek biztosan a zsebünkbe kerülnek.

2.5 A biztos jövedelemforrások

Technikailag bonyolítja a helyzetet, ha a családi jövedelem több forrásból származik, egyúttal azonban ez nagyobb stabilitást is jelent.

Ha a családnak csak egyetlen jövedelemforrása van, és ezzel kapcsolatban problémák jelentkeznek, az egyensúlyvesztést okozhat. Gondoljuk át, mennyire biztosak a családunk fenntartásához szükséges bevételek. A szociális juttatásokra sokan biztos bevételként tekintenek, azonban az ezekre való jogosultság feltételei változhatnak. Jobb a helyzet, ha a

családban több felnőtt dolgozik. Ha a családi kasszát egy fizetésre alapozzuk, az mindig nagyobb kockázatot jelent. Hasznos cél lehet úgy szervezni a pénzügyeinket, hogy növeljük a biztos jövedelemforrások arányát.

A család bevételeiben számos tényező játszik szerepet, mégis, ha bizonyos tevékenységeket jól szervezünk, ezek pozitívan befolyásolhatják a bevételeinket. Több lábon állunk például, ha

- igyekszünk alkalmi munkán keresztül többletbevételhez jutni,
- újabb szakképesítést szerzünk,
- befektetjük a meglévő pénzünket, hogy hasznot termeljen.

Javaslat:

- Kezeljük különös óvatossággal a kasszát akkor, ha a család rendszertelenül jut jövedelemhez. Számoljunk egy átlagot a bevételeinkből, és amikor van pénzünk, akkor se költsünk többet az átlagnál. A többlet tartalékként felhasználható akkor, amikor nem mennek olyan jól a dolgok.
- Mérlegeljük, hogy a családnak esetleg milyen további egyéb forrásokból származhatna még jövedelme, hogy több lábon álljon a családi költségvetés.

2.6 Többletbevételek

Az emberek többségének van olyan adottsága, képessége és lehetősége, amelyeket nem használ jövedelemszerzésre, pedig megtehetné. Bár nagyon mélyen gyökerezik az az általános nézet, hogy a munkát és a szórakozást ne kössük össze, mégis, gondolkozzunk el azon, mi az, amit igazán szívesen csinálunk! Lehet, hogy szépen varrunk, megjavítunk dolgokat a ház körül, vagy ügyesen intézzük a különféle hivatalos ügyeket? Lehet, hogy más embereknek pont ezekben a dolgokban van szüksége segítségre, és itt a mi nagy lehetőségünk?

Gondoljuk át, melyek azok a lehetőségek, képességek, amelyeket a bevételeink növelésére tudunk kamatoztatni!

Javaslat:

- Vizsgáljuk meg, vannak-e olyan hobbijaink, képességeink, tehetségünk, amelyek révén úgy juthatunk bevételekhez, hogy közben olyasmit csinálunk, amit szeretünk!

3. Kiadások

Nyilvánvaló, hogy a családtagok által szerzett jövedelemből fedezni kell azokat a kiadásokat, amelyre az adott időszakban szükség van. De mi az, amire tényleg szükség van? Ahhoz, hogy ellenőrizni tudjuk a kiadásokat, fontos tudni, mi az, amire a családi kasszából valóban költeni kell, és melyek azok a tételek, amelyekről le lehet mondani, hogy ne jelentsenek fölösleges kiadásokat.

Tulajdonképpen mire költjük a megkeresett pénzt? A legtöbbször nem is tesszük fel magunknak ezt a kérdést, és nem fogalmazzuk meg azokat a célokat sem, amelyekre költünk, pedig ezek a legtöbb család számára nagyon is világosak:

3.1 Állandó kiadások

- Lakás (aminek lakkbéré vagy még törlesztési terhei vannak), fűtés, világítás, vízdíj,
- közlekedés, óvodai díjak, iskolai díjak, tévé-előfizetés, telefondíj, internet-előfizetés, biztosítások.
- Élelmiszerek, italok, mosó- és tisztítószeres, testápolási cikkek, mosási és tisztítási szolgáltatások, napi életvitellel, a családtagok mindennapi fenntartásához szükséges, ahhoz kapcsolódó kiadások.
- A gépkocsi fenntartási költségei (benzin, olaj, casco-biztosítás, kötelező felelősségbiztosítás, javítás), a hitelre vásárolt tartós fogyasztási cikkek törlesztése,
- telek-, nyaraló-, gépkocsi adója, vízdíja, szemétdíja, stb.
- a felvett hitelek kamatai,
- a biztosítások díjai,

3.2 Nem állandó (ad-hoc, időszakos, esetenkénti) kiadások

Csak az állandó kiadások rendezése után gondolhatunk a

- ruházkodásra,
- szórakozásra,
- kikapcsolódásra, az üdülésre vagy utazásra,
- más, magasabb rendű igények kielégítésére, például vallás, kultúra, művészet, sport,
- társas kapcsolatok ápolása és saját társadalmi helyzetünk elismertetése vagy presztízszünk növelése környezetünkben,
- megemlékezés az ünnepekről és évfordulókról (karácsony, ballagás),
- javítások és felújítások,
- berendezési tárgyak vásárlása (bútorok, háztartási eszközök, gépjármű),
- nagyobb értékű áruk megvásárlására vagy a készpénz megtakarítására.

Ezek általában már kevésbé fontos, halasztható kiadások.

Ezek a **szükségletek** mindannyiunkra jellemzők, mégis különbözőek vagyunk abban a tekintetben, hogy hogyan valósítjuk meg. Vannak olyan dolgok, amelyek az egyik embernek fontosabbak, mint a másoknak.

A háztartások többsége a biztos jövedelemre építve osztja be jövedelmét, és a bevételek és **kiadások egyensúlyát** azáltal éri el, ha a szükségletek kielégítésénél ezzel a kerettel számol. A rendszeres havi jövedelmekből az állandó kiadásokon kívül a nem állandó kiadásokra, megtakarításra vagy szabadon felhasználásra valamennyi pénzt tartalékolnak.

3.3 Megtakarítás

Ideális esetben a kiadások rendezése után fennmaradó összeget különböző formákban meg tudjuk takarítani, ezen tétel is jelentőségénél fogva később kerül kifejtésre.

3.4 A kiadásaink áttekintése

A családi költségvetés feletti ellenőrzés nem egyszerű feladat. Többnyire sok apróságra megy el a pénzünk, és néha úgy érezzük, kifolyik a pénz a kezünk közül. Az ilyen kiadások összeszámolása kellemetlen és időigényes feladat, ezért a legtöbben nem is foglalkoznak vele.

Van még egy ok, ami miatt nem törődünk ezzel; ösztönösen kerüljük azoknak a kiadásoknak a számbavételét, amelyeket a saját magunk kényeztetésére és felesleges dolgokra költünk. Pedig ha szembenézünk ezekkel a tényekkel, akkor, lehet, hogy – bár apró áldozatok árán – de jelentősen csökkenteni tudjuk a kiadásainkat.

A **leggyakoribb kiadások** közé tartoznak a mindennapi bevásárlások:

- az élelmiszerek,
- a takarítószeresek,
- a hétköznapok apró örömei, élvezeti cikkek (édesség, sajtótermékek, dohányáru, ...)

Vannak „**nem kívánatos**” kiadások is:

- büntetések és bírságok,
- a különböző kártérítések (például, ha eláztatjuk a szomszéd lakását, és nincs biztosításunk, ki kell fizetnünk a javítási költségeket, vagy bűncselekménnyel okozott kár megtérítése, bűnügyi költség),
- anyagi veszteségek és rossz döntések költségei (például, ha a mi hibánkból emelik a biztosításunk díját),
- ha nem fizetjük ki időben a részleteket (büntetőkamatok)
- túlzott mértékű élvezeti cikk fogyasztása (alkohol, cigaretta, kábítószer)

Akkor tudjuk ellenőrizni a kiadásainkat, amikor pontosan ismerjük, miből állnak. Úgy lehet **ésszerű pénzügyi döntéseket** hozni, ha elemzést végzünk a helyzetünkről, és megismerjük valós anyagi helyzetünket.

Javaslat:

- Minden hónapban írjuk össze az állandó kiadásainkat. Tudnunk kell, mi az, ami tényleg állandó tételként jelentkezik, és mi az, ami az év különböző időszakaiban változik.
- Találjuk meg, melyek a „költséges szokásaink”. Lehet, hogy ahelyett, hogy uzsonnát készítenénk magunknak, a vállalati büfében vesszük meg a kész szendvicset két vekni kenyér áráért? Lehet, hogy az a kis rendszeres kávézgatás az ismerőseinkkel csapolja meg a pénztárcánkat? Ha dohányzunk, számoljuk ki, egy hónapra ez mennyi pénzt visz el.
- A büntetések és bírságok kifizetése egyáltalán nem éri meg, ezért ezeket előzzük meg!
- Gondoljunk arra, hogy az alkoholra fordított kiadások milyen mértékben terhelik meg a család költségvetését. Mindig legyen szem előtt, hogy az alkohol nagyon drága és az arra fordított összegek gyerekeinktől veszi el a pénzt. Ráadásul az alkohol nem old meg semmit, az csak egyfajta menekülés a mindennapok problémái elől, de a problémát magát nem oldja meg. Mutassunk jó példát gyermekeinknek, osszuk be pénzünk a család szükségleteinek megfelelően és soha ne mutatkozzunk előttük alkoholos befolyásoltsággal.

4. A bevételek és a kiadások egyensúlya

Hogyan teremtsük meg a bevételek és kiadások egyensúlyát? Miért van erre szükség?

Hosszú távon nem lehet több pénzt kiadni, mint amennyit megkeresünk, mert előbb-utóbb utolérnek minket a következmények.

Leggyakoribb jövedelemforrásunk – a munkabér – összege változhat. Jövedelmünk sok más tényezőtől is függhet, mint például egészségünktől, a szakterületünkön tapasztalt munkaerő kereslettől, stb. Ezzel szemben a háztartásunk alapvető létszükségletei többé-kevésbé állandóak, és minden hónapban, évről évre jelentkeznek.

Javaslat:

- Munkaerőpiaci értékünket érdemes növelni minél magasabb szintű tudás megszerzésével, szakképzésével, tanfolyamok elvégzésével, munkatapasztalat szerzésével.

Egyértelműen könnyebb és hatásosabb módszer, ha a kiadásainkat befolyásoljuk. A kiadásoknak kell követniük a bevételeinket, és nem fordítva. Olyan kiadásokkal tervezzünk, amelyek beleférnek a költségvetésünkbe, azaz a jövedelmünk fedezetet nyújt rá. Mindenekelőtt kövessük családunk kiadásait.

4.1 Mit tehetünk az egyensúlyért?

A bevételek és kiadások egyensúlyban tartásának legkézenfekvőbb módja a bevételek és kiadások folyamatos és rendszeres nyomon követése, a változásokhoz való igazítása. Több kiváló módszer ismert és talán minden család a saját módszerét tudja leghatékonyabban alkalmazni, a leggyakoribb eljárás a családi költségvetés elkészítése és vezetése.

A költségvetés készítésénél lényeges szempontok, kérdések:

- a célok közös kitűzése
- a megvalósítás időzítése
- a várható költségek és a rendelkezésre álló pénzeszközök valós nagyságának becslése
- a közös erőfeszítések szervezése és irányítása
- a megvalósított tervek felülvizsgálata
- a szükséges változtatások elvégzése
- mennyit költ a család az alapvető szükségletek fedezésére, a nélkülözhetetlen dolgok (élelmiszer, gyógyszerek, tisztítószerek) megvételére és a lakás, vagy ház fenntartására
- mekkora havi számlabefizetéssel kell számolnunk egy hosszabb időszak (negyedév, év) átlagát figyelembe véve (rezsiköltségek)
- milyen hiteltörlesztő részleteket kell rendszeresen befizetnie a családnak
- milyen ritkább, de kötelező kiadások jelentkeznek? Évi egyszeri iskolázási költségek, negyedévente esedékes biztosítási díjak, stb.
- mennyit költ a család minden másra (ruhavásárlás, háztartási berendezések, kozmetikumok, játékok, édesség, mozi és más szórakozás)
- mekkorának kell lennie a pénztartaléknak, hogy jusson a ritkán esedékes kiadásokra, mint például a pár évente szükséges lakásfelújítás, az elhasználódott háztartási készülékek cseréje. Mennyit kell havonta félretenni, hogy mindegyik legyen elegendő pénz?

Az ezekre adott válaszok képezik minden családi költségvetés alapját.

Mindannyian tudjuk, hogy könnyű azt mondani, jegyezzük fel a kiadásainkat, ám a gyakorlatban egyáltalán nem egyszerű feladat. A pénzügyek terén tanulni és gyakorolni kell a rendszerességet. Használhatunk néhány apró trükköt, hogy a forintok nyomát követni tudjuk.

4.2 Módszerek pénzügyeink kézbentartására

4.2.1 A két pénztárca módszer

1. számú pénztárca – ebben tároljuk a család életéhez alapvetően szükséges kiadásokra szánt pénzt. Figyeljünk arra, hogy tényleg csak a legszükségesebb dolgokért fizessünk ebből! Ha szükséges, osszuk el a vásárolt árut két kosárba, és a pénztárban külön fizessünk értük;
2. számú pénztárca – ebben tároljuk azt a pénzt, amelyet a nem kötelező, alkalmi kiadásainkra különítünk el. Együttal összegyűjtjük benne a költségekkel kapcsolatos blokkokat és a számlákat, így a hónap végén könnyebb lesz kiszámolni, mennyi pénz szükséges az állandó kiadások fedezésére, és ki tudjuk számolni a havi átlagot.

Figyelem! – nem kell mindig magunknál tartani a havi bevásárlásra szánt összes készpénzt, de ellenőrizni kell, mennyi pénzt teszünk a pénztárcába, majd összesítjük az egészet, és tegyük félre, ami a hónap végén megmaradt.

4.2.2 Egyéb kis módszerek, praktikák

- Készítsünk listát a következő pár hónapban várható bevételeinkről.
- Írjunk listát valamennyi közeljövőben várható kiadásról, így könnyen átláthatjuk, hogy mennyit költünk egy hónap alatt.
- Összegezzük tartozásainkat a havi kiadásokkal együtt, és tartsuk számon minden egyes befizetés, törlesztő-részlet esedékességét.
- Vegyük előre azokat a kiadásokat, amelyek kifizetése nélkülözhetetlen (lakbér, élelem, stb.), esedékességük időpontjának sorrendjében.
- Készítsünk listát nem rendszeres kiadásainkról (tételek, amelyeket évente csak egyszer fizetünk, pl. kötelező gépjármű-biztosítás). Minden hónapban tegyünk félre egy kisebb összeget, hogy fedezni tudjuk ezeket a kiadásokat.
- Takarékoskodjunk a nem létfontosságú kiadásokkal, keressünk olyan helyeket, ahol olcsóbban tudunk vásárolni. A megtakarításokat tegyük félre.
- Amennyiben vannak olyan tulajdonaink, amelyeket amúgy sem használunk, fontoljuk meg ezek eladását, különösen, ha fenntartásuk pénzbe kerül.
- Miután mindent kifizettünk, a megmaradt pénzösszeget tegyük félre, akármilyen kis összegről is van szó.
- Győződjünk meg róla, hogy megkapjuk azokat a juttatásokat, amelyekre jogosultak vagyunk, pl. családi pótlék.
- Kerüljük a késedelmes fizetést, törlesztést, hogy elkerüljük a késedelmi díjakat!

4.3 Vásárlásaink

A pénzt nagyon könnyű kiadni. A kérdés, hogy mennyire okosan költjük. Ha tékozlóan bánunk a pénzzel, könnyen nem marad arra, amire tényleg szükségünk van. És akkor még nem volt szó a megtakarításainkról. Az okos vásárlás szinte művészet.

Amikor egy termékről azt mondjuk, „olcsó”, nem feltétlenül csak a nettó árat értjük alatta. Egy termék értékét és árát sok tényező befolyásolja, ezek összességét érdemes figyelembe venni:

- **Használati érték és minőség** – Alkalmas-e a termék arra a célra, amelyre megvásároljuk (minimumkövetelmény)?
- **Ár/érték arány** – A termék ára reálisan tükrözi-e azt a minőségi különbséget, amely közte és más hasonló termékek között fennáll? Ha egy termék fele annyiba kerül, mint egy másik hasonló termék, de csak ötödannyi ideig alkalmas a használatra, vagy ötödannyira hatékony a használata, akkor nem kötünk túl előnyös üzletet a megvásárlásával.
- **Beszerezhetőség** – Egy adott termék megvásárlásakor az is fontos szempont, hogy mennyit kell érte utaznunk, mennyi időbe és fáradságba kerül az olcsóbb termékeket sok helyről összevásárolni („az idő pénz”)

Javaslat:

- A leírások, „**csak ma**” ajánlatok azonnali döntésekre sarkallnak bennünket – mégis hozzunk megfontolt, racionális döntéseket.
- Ha valami olcsó egy adott helyen, nem feltétlenül lesz minden olcsóbb ugyanabban az üzletben. Igyekezzünk mindent a ott megvásárolni, ahol a **legjobb ár-érték aránnyal** jutunk a termékekhez – amennyiben összességében megéri a közlekedésre befektetett idő és fáradság.
- Tervezzük meg vásárlásainkat, és jó előre nézzünk körül a legmegfelelőbb terméket keresve. **Tudatosan kell vadászni a leírásokon**, azt keresve, amire szükségünk van, ne azt vegyük meg, amitől a bolt akar megszabadulni
- Ha nem tudjuk, mit akarunk venni, például ajándékba, akkor különösen tervezzünk és nézelődjünk vásárlás előtt. Rögtön lesz ötletünk, ha meglátunk valami kedvező árú holmit.
- Jó minőségű, és korszerű technológiával készült termékeket vásároljunk (például energiatakarékos égőket), a bútoroknál is megéri, hiszen ha 5 év múlva megununk valamit, még olyan állapotban lesznek, hogy el lehet adni, ahelyett, hogy kidobnánk.

5. Hitel, kölcsön

Talán mindannyian átéltünk már olyan helyzetet, amikor „elseje előtt” elfogyott a pénzünk. Először a kedvteléseinkről mondtunk le, majd ideiglenesen bizonyos számlák átütetmezéséről, de még így sem lett elég a pénzünk.

5.1 Nagyobbak a kiadásaink, mint a bevételeink?

Kerülhetünk ilyen helyzetbe a körülmények előnytelen összejárása, vagy véletlen sorshelyzet miatt:

- hirtelen fellépő betegség kezelésének költsége,
- baleset vagy betörés,
- a munkaadó fizetési nehézségei
- a család életvitele szempontjából fontos készülék váratlan meghibásodása, stb.

Ezek a helyzetek előre nem látható kiadásokkal járnak, amelyeket kezelniük kell. Optimális esetben van egy kis „vész tartalékunk”, amely átsegít bennünket az átmeneti nehézségeken. Ha azonban a helyzet nem rendkívüli esemény miatt, hanem rendszeresen fordul elő, akkor komolyan el kell gondolkodnunk, hogyan lehetne átszervezni és ellenőrzés alatt tartani a kiadásainkat (lásd: költségvetés készítése).

A kölcsön egy lehetőség arra, hogy befoltozzuk a családi kassza aktuális hiánya miatt keletkezett lyukat. Ugyanakkor számítanunk kell arra, hogy a kölcsön törlesztő-részleteit a jövőben ki kell majd egyenlítenünk.

A kölcsön, valamint a hitel intézménye szinte **egyidős az emberiséggel**, a kölcsön és a hitel jelenti a rugalmasságot a gazdasági rendszerekben – olyan pénzügyi erőforrásokat bocsát vállalkozások, intézmények vagy magánszemélyek részére, amelyekkel azok extra teljesítményre, vagy nehézségek esetén is normális működésre képesek. Ha valaki váratlan pénzügyi helyzettel találja magát szemben, egy kölcsön felvétele gyors és egyszerű megoldást jelenthet. Az is megesik, hogy **többletforrásra** van szükségünk egy különleges alkalomra vagy valamely eszköz beszerzésére. Mindig jó, ha vannak **saját tartalékaink**, de ezek nem mindig elégségesek.

5.2 Mi a kölcsön, hitel?

A kölcsön, a hitel a szabad **pénzeszközök időleges átengedése** meghatározott nagyságú és lejáratú kamat fizetése ellenében.

Bizonyos szemszögből a kölcsön időben **előrehozott fogyasztást** jelent. Egy lakáskölcsönnel hamarabb teremthetünk saját otthont, hamarabb lehet gépjárművünk, munkaeszközünk, vállalkozásunk, stb.

A kölcsönügylet során a kölcsönadó pénzt juttat a kölcsönvevőnek, és a kölcsönvevő beleegyezik, hogy a kölcsönzött pénzt egy közösen meghatározott időpontban a kamatokkal, illetve a kapcsolódó költségekkel megnövelve visszaadja. A kölcsönt a felek **szerződésben** rögzítik, amely jogi **kötelezettséget** jelent **mindkét fél számára**.

Egy kölcsön felvétele előtt azonban minden egyes alkalommal **felelős módon mérlegeljük**, hogy vállalni tudjuk-e a kölcsönfelvétellel járó költségeket, kamatterheket. Fontos látnunk, hogy pusztán kölcsönökből, megfelelő mennyiségű saját bevétel nélkül a gazdálkodásunk nem **fenntartható**. Ha rendszeresen csak kölcsönből fedezzük futó kiadásainkat, a növekvő törlesztő-részletek előbb utóbb fölényre kerülnek.

5.2.1 Hiteltípusok

A hitel és kölcsöntípusokat több szempont szerint csoportosíthatjuk:

I. Időhorizont szerint:

- **Rövid lejáratú:** célja az átmeneti pénzzavar áthidalása, a hitelnyújtó kis kockázatot vállal, de magas kamatot számol fel.
- **Közép- és hosszú lejáratú:** általában beruházásokra, vállalati fejlesztésekre adják. A hitelnyújtó kockázata magas, de – bár alacsonyabb a kamat, mint a rövid esetében - a hosszabb lejáratú idő magasabb kamatjövedelmet biztosít.

II. Fedezet jellege szerint:

- **Fedezettel biztosított** kölcsön – Visszafizetését egy vagy több biztosíték erősíti. A biztosíték lehet egy a kölcsön összegével megegyező, vagy többnyire nagyobb értékű tulajdon, pl. autó, lakás zálogba adása vagy készpénzletét, ill. egyéb más eszközök.
- **Fedezettel nem biztosított** kölcsön – A kölcsönfelvevőnek nem kell semmilyen vagyontárgyat felmutatnia az igényléshez.

A **felelős hitelezés** nem csak **kötelessége**, de egyben hosszú távú **üzleti érdeke** egy pénzügyi intézménynek. A felelős hitelezés körébe tartozik, hogy a hitelező egyértelműen, érthetően, megbízhatóan **tájékoztatassa** az ügyfeleket a kölcsönnyújtás feltételeiről, mind **hirdetéseiben**, mind írott vagy szóbeli (üzletkötők, képviselők útján tett) **üzleti ajánlataiban**, mind pedig a **kölcsönszerződésben**. A felelős hitelező mindenekelőtt a kölcsönösszeg időben, és a szerződésben foglalt feltételek szerint történő rendelkezésre bocsátásával teljesíti a kölcsönszerződésben foglalt kötelezettségeit.

A felelős kölcsönfelvevőnek az áll érdekében, hogy időben meggyőződjön arról, vállalni tudja-e a törlesztő-részletek határidőre történő fizetését, és a szerződéskötés után határidőre teljesítse a részletfizetéseket. A **szerződés** aláírásával mindkét fél olyan kötelezettségeket vállalt, amelyek nem teljesítése jogi következményekkel járhat.

5.3 Mi a THM?

A THM, azaz teljes hiteldíj mutató fogalmi meghatározását és számítási módját a 41/1997.(III.5.) Kormányrendelet tartalmazza.

A THM (Teljes Hiteldíj Mutató) egy **technikai mutatószám**. Annak ellenére, hogy a THM értékét százalékban fejezik ki, **ez a százalék nem azonos az eredetileg felvett kölcsönösszeg után fizetendő kamattal**. A THM-et az Egyesült Államokban fejlesztették ki, nagy összegű, hosszú lejáratú, havi törlesztésű lakáskölcsönök összehasonlítására. Rendeltetése, hogy nemcsak a kamatot, hanem az összes felmerülő díjat figyelembe véve, szabványosított formában mutassa meg a fogyasztóknak, mennyibe kerül a kölcsöne.

A képletet három tényező befolyásolja: a **kölcsönösszeg nagysága**, a **kölcsön futamideje** és a **visszafizetés gyakorisága**. A képlet szerint a THM annál magasabb, minél rövidebb a futamidő, minél kisebb a kölcsönösszeg és minél gyakoribb a törlesztés.

A képlet tehát **félrevezető lehet** rövid lejáratú, kis összegű, gyakori törlesztésű kölcsönök esetében.

5.3.1 Miért kell kamatot, költséget fizetni a kölcsön után?

A kamat, illetve az ügyfelek által fizetett további költségek fedezik azokat a kiadásokat, amelyek a pénzügyintézetknél a kihelyezett kölcsönkel kapcsolatban felmerülnek:

- A hitelezéssel kapcsolatban számos adminisztrációs feladat hárul a pénzügyi intézményekre (ügyfélszolgálat, hitelbíráló, hitelkihelyezés, törlesztő-részletek befizetésének követése, hátralékos-kezelés, adóügyek, jelentések és kimutatások a különféle hatósági ellenőrzésekhez, jogi ügyek, dolgozók képzése)

- A hitelkihelyezéshez jelentős rezsiköltség kapcsolódik (irodabérlés, bútorok, telekommunikáció, közlekedés, stb.) és rengeteg munkaeszközt igényelnek (pl. számítógép terminálok, szerverek, szoftverek, stb.).
- Reklám- és marketingköltségek.
- A kölcsönt felvevő ügyfelek egy része csak késve törleszti a felvett kölcsönt. Ennek érdekében, hogy ezek a kieső bevételek ne borítsák fel a szolgáltató pénzügyi egyensúlyát és veszélyeztessék a szolgáltatás folytonosságát, a kockázat egy részét beépítik a kölcsön költségeibe, ez valamelyest emeli a szolgáltatás díját.
- A pénzügyi intézmények nagy része olyan pénzügyi műveleteket helyez ki kölcsönként, amelyeket más ügyfelek bíztak rájuk megtakarításként. Ezek után a betétek után a pénzügyi intézmény kamatot fizet a betéteseknek, ami költséget jelent.

5.3.2 Van-e ingyen kölcsön?

Vannak olyan részletfizetési ajánlatok, amelyek hirdetőjük szerint kamatmentesek. Tudnunk kell, hogy nincs olyan gazdasági szereplő, aki tartósan elviselné, hogy pénzét mások ingyen használják, hiszen a szolgáltatás nyújtásával már eleve rengeteg költség terheli a szolgáltatót. Körültekintően tanulmányozzuk át a kölcsönszerződést, vizsgáljuk meg, hogy a hitelező költségei fejében felszámít-e díjakat és ha igen, milyen mértékben. Amennyiben áruhitelről van szó, vessük össze a vásárlandó termék árát a hasonló kategóriájú versenytársakéval, ugyanígy vessük össze a kínált olcsó kölcsönben foglalt szolgáltatások értékét (pl. kényelem, gyorsaság, megbízhatóság) a piacon található más termékekkel, és válasszuk az ár/érték arányban legmegfelelőbbet.

5.4 Kölcsönök devizában

A deviza (jen, euró, svájci frank) alapú kölcsönök (legyen az hosszú vagy rövid lejáratú, lakásvásárlási, vagy szabad felhasználású) esetén **a kölcsönt forintban vesszük fel**, a törlesztő-részleteket is forintban kell majd fizetnünk, azonban a kölcsön összegét, valamint a törlesztő-részletek értékét előre meghatározzák egy külföldi pénznemben, pl. svájci frankban vagy euróban. A fizetendő részletek forintértéke alkalomról alkalomra úgy fog változni, amennyit forintban éppen ér az eredetileg külföldi pénznemben kikötött törlesztő-részlet a részletfizetés időpontjában. Deviza kölcsönt tehát csak akkor érdemes felvenni, ha biztosak vagyunk abban, hogy amennyiben kölcsönünk futamideje alatt a **forint gyengül**, az így megnövekedett törlesztő-részletet is meg tudjuk fizetni.

5.5 Uzsorakölcsön, avagy a pénz nagy úr, de annak nyújtója még nagyobb ...

Uzsoráról beszélünk akkor, ha a kölcsönadott pénz használati díjaként követelt kamat (összeg vagy mérték) aránytalanul és jogtalanul magas (pl. a mindenkori jegybanki alapkamat három négyszeresét meghaladó kamatnagyságnál már mindenképpen ezt vélelmezni kell). Az uzsorás pedig olyan ember, aki rendszeresen ad kölcsönt ilyen feltételekkel, kihasználva a kölcsönkérők szorult helyzetét.

Az uzsora igazság szerint nem kifejezetten pénzügyi kategória, sokkal inkább jogi kategóriába tartozik, lévén a szerződés megkötésekor az ügyfél előnytelen helyzetét kihasználva jut aránytalan előnyhöz az uzsorás. Ennek ellenére nagyon fontos jelen jegyzet keretében kitérni rá, hiszen egyfajta (bűncselekménynek minősülő) kölcsön fajta, nagyon sok ember

kényszerült ilyen hitel felvételére és az ahhoz társuló súlyos, erőszakos bűncselekményekről - például önbíraskodásról vagy zsarolásról – nap, mint nap hallani a médiákban (tévében, rádióban).

A polgári jog a szerződéses viszonyokban a visszterhesség vélelméből indul ki. Ez azt jelenti, hogy egy szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha a körülményekből, vagy magából a szerződésből más nem következik - ellenszolgáltatás jár. A szolgáltatásnak és az ellenszolgáltatásnak normál esetben egyenértékűnek kell lennie. Ha az egyik szerződő fél a szerződés megkötésekor a **másik fél helyzetének kihasználásával** feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, ezt a szerződést nevezzük uzsorás szerződésnek, amely semmis.

A hátrányos helyzet általában akkor állapítható meg, ha az alkalmas arra, hogy valakit akár igen jelentős hátránnyal járó szerződés megkötésére késztesse. Ez a helyzet áll fenn akkor, ha a kölcsönvevő a saját vagy családja legszemélyesebb szükségleteinek kielégítésére vesz fel kirívóan magas kamatra kölcsönt.

Mindezek azt jelentik, hogy ha valaki úgy ad nekünk kölcsönt nagyon magas kamatra, hogy közben tudja, hogy az a pénz a gyerekek ételmezésére, a villanyszámla kifizetésére (amit egyéb esetben másnap kikapcsolnak), egy másik kölcsön rendezésére, egyéb másra kell, és ezzel kihasználja, hogy adott esetben nekünk semmilyen más lehetőségünk nincs, minthogy ezt a hitelt igénybe vegyük, akkor ebben az esetben uzsorással és uzsora kölcsönrel van dolgunk.

A probléma társadalmi, szociológia súlyát, problémáját már jogalkotók is észlelték és így 2009. március 1-jén életbe lépett a Büntető Törvénykönyv módosításában az uzsoratevékenységet tiltó jogszabály, amelynek alapján akár hároméves börtönbüntetéssel sújtható, aki ilyen tevékenységet folytat.

A büntetés maximuma még így sem áll arányban azzal, amilyen károkat az uzsorás kölcsön előidézni képes.

Javaslat:

- Ha a bevételeink nem fedezik kiadásainkat és ezért hitel felvételéről döntünk, minden esetben részletesen tájékozódjunk, hogy milyen futamidőre, milyen visszafizetési feltételekkel, kamatokkal, akarja nekünk azt a kölcsönt nyújtó adni.
- Minden esetben csakis közismert pénzintézetekhez forduljunk hiteligényünkkel.
- Soha ne döntsünk elhamarkodottan, egy hitelfelvétel nem játék. A hiteligény sem egyik percről a másikra keletkezett, így a hitelről való döntésre is adjunk magunknak gondolkodási időt.
- Alaposan gondoljuk végig, hogy a fizetendő összeg nem lesz-e teljesíthetetlen teher a család számára.
- Nagyon fontos, hogy fizetőképességünket ne feszítsük legvégsőig, mindig úgy számoljunk, hogy a hitel visszafizetése akkor se okozzon gondot, ha egyik-másik jövedelemforrásunk összege lecsökken vagy megszűnik. Így tudjuk elkerülni az adósságcsapdát, ami azt jelenti, hogy egyik hitelt a másik felvételével tudjuk visszafizetni és amikor is az újabb hitel már magasabb összegű, magasabb kamatú, rosszabb feltételekkel rendelkezik és ez előidézheti azt, hogy a hitelből soha nincs kiút.

5.6 Ha nehezen boldogulunk a kölcsöntörlesztéssel

Amennyiben egy törlesztő-részletet nem tudunk kifizetni, haladéktalanul lépünk kapcsolatba hitelezőnkkel, és egyeztessünk arról, hogy milyen módon lehet a helyzetet megoldani, nehogy a késedelmi díjak felhalmozódása miatt nehéz helyzetbe kerüljünk, vagy a hitelező felmondja a kölcsönszerződést. Mindamellet, hogy a kölcsönfelvételéről az ügyfél döntött, és a törlesztés elmaradása esetén az ügyfelet jogi felelősség terheli, a pénzügyi intézetek többnyire segítőkészen viszonyulnak a hátralékos ügyfelekhez, és segítenek megoldást találni, hiszen nekik is érdekük, hogy a probléma megoldásra kerüljön.

5.6.1 KHR (BAR) lista

Ha a felvett kölcsönt valamilyen okból nem tudjuk fizetni, akkor – mivel a pénzügyi intézmények is meg akarják védeni magukat a pénzügyi veszteségtől – bekerülünk az adósnilyvántartásba. Ez a Központi Hitelinformációs Rendszer (KHR) nevű adatbázis (korábbi nevén a Bankközi Adós- és Hitelinformációs Rendszer - BAR). Az a személy kerül a KHR-be, aki

- a minimálbért meghaladó összegben több mint 90 napja tartozik, vagy
- valótlan adatot adott meg magáról, vagy hamis, vagy hamisított okiratot használ, vagy
- aki a „készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel” (pl. bankkártya) visszaél (pl.: idegen kártyát jogosulatlanul használt).

Az első esetben a pénzügyi intézmény levélben értesíti az ügyfelet, hogy ha nem fizet, akkor a listára fog kerülni. A KHR a pénzügyi intézmények számára hozzáférhető, tehát sokkal nehezebb másik intézménynél kölcsönhöz jutni (de nem kizárt). A listán a tartozás megszűnte után további 5 évig tárolják a nem fizető ügyfelek nevét.

A fentiek alapján is látszik, hogy a hitel egy nagyon fontos gazdasági elem, használata gyakorlatilag elkerülhetetlen. Felhasználásával azonban mindig nagyon vigyázni kell. El kell kerülni az adósságcsapdát. Amennyiben a hitelt megfelelően, rendeltetésszerűen használjuk fel, segíti a háztartás előbbre jutását, gyarapodását.

6. Megtakarítás

A család alapvető pénzügyi kihívása, hogy megőrizze a fizetőképességét, azaz biztosítsa, hogy mindig legyen elég pénz a családi kasszában, amiből a szükséges kiadásokat a megfelelő időben rendezni lehet.

A havi bevételnek elegendőnek kell lennie arra, hogy az élethez szükséges kiadásokat fedezze, a számlákat kifizessük, és jusson az olyan alkalmi kiadásokra, mint téli cipő, születésnap ajándék, vagy nyaralás.

Időnként egy-egy jelentősebb értékű terméket, szolgáltatást vásárolunk, akár azért, hogy örömet szerezzünk a családnak, régi eszközeinket korszerűbbre, takarékosabbra cseréljük, vagy ünnepeljünk. Néha előfordulnak előre nem látott kiadások – hirtelen meg kell javítani, vagy le kell cserélni valamit a lakásban (elromlott mosógép, tönkrement szőnyeg), vagy a lakásra kell költeni (újra kell üvegezni az ablakot, beázott a plafon, meg kell szerelni a konnektort).

Sok család az ilyen kiadásokra gondolva nem hiteleket vesz fel, hanem félreteszi keresete egy részét. A megtakarítás történhet egy bizonyos konkrét célra, vagy a „nehezebb időkre” gondolva. Ha a családnak nincsenek pénzügyi tartalékai, egy váratlan kiadás tönkretelheti a család fizetőképességét. A fizetőképesség megbomlása súlyos következményekkel is járhat, és sokszor olyan helyzetbe hoz bennünket, amikor a pénzügyi mozgásterünk beszűkülése miatt rendkívül előnytelen pénzügyi megoldásokat kell választanunk (pl. ingatlan vagy más értéktárgy hirtelen értékesítése messze a piaci ár alatt).

Javaslat:

- Ne törődjünk bele abba, hogy nagy összegű kiadások lephetnek meg bennünket.
- Készítsünk listát azokról a nagyobb tételekről, amelyekkel feltétlenül számolnunk kell a következő hónapokban, mint például a tanszerek megvásárlása, a kocsibiztosításának befizetése, vagy a lakás kifestése.
- A szükséges pénzt osszuk el a fennmaradó hónapok számával, és már most kezdjük el félretenni a havonta szükséges összeget.

6.1 Megtakarítás vagy befektetés

Amikor nem költjük el a jövedelmünket, akkor **megtakarítunk**. Akárhogy is nézzük, a gazdagság egyik fő titka az, hogy kevesebb pénzt költünk, mint amennyi bevételünk van.

Megtakarításokat létrehozni erőfeszítéssel jár, de ha már rendelkezésre állnak, nagy segítséget jelenthetnek nehéz élethelyzetekben. Akinek félretett pénze van, kevésbé aggódik például egy munkahelyen zajló létszámleépítés miatt, több ideje, energiája marad új munkahelyet találni.

Javaslat:

- Mérlegeljük nem kötelező jellegű kiadásainkat, és kevesebbet költünk, mint amennyit keresünk. A megtakarítások arról tanúskodnak, hogy rendben vannak a pénzügyeink.

Amikor **befektetünk**, akkor is lemondunk a költségekről, de már azzal a szándékkal, hogy a megtakarított pénzünkből **többletjövedelemhez** jussunk, azaz a pénzünkből még több pénzt csináljunk. Az alábbiakban tekintsünk át néhány módot, ahogyan megtakarításainkat kezelhetjük.

6.2 Hol tároljuk a megtakarításainkat

6.2.1 Készpénz

Való igaz, hogy rengeteg dologért csak készpénzben lehet fizetni, ezért bizonyos mennyiségű készpénzre mindig szükségünk lesz. A készpénz kényelmes, viszont nagyobb megtakarítást nem érdemes képezni belőle, mert nem kamatozik, az inflációval **veszít értékéből**. Ezért általában javasolt, hogy annyi készpénzünk legyen, amennyi az **esedékes** készpénzes kifizetéseinket fedezi.

6.2.2 Bankszámlák

A bankszámla a banknál számlán, vagy betétkönyvben elhelyezett pénzösszeg, melynek fejében a bank általában kamatot fizet.

A bankszámla előnye, hogy a bankban tárolt pénz **kamatozik**, és általában véve nagyobb **biztonságban van**, mint nálunk. A betétbiztosításnak köszönhetően 13 millió Ft-ig minden bankban elhelyezett pénzünk kockázatmentesen van elhelyezve bankszámlán, ill. befektetve. A kifejezetten megtakarítási célú számlák (takarékszámmla, határidős betétszámla) esetében a kamat magasabb, mint a folyószámla esetében.

Betétek lejárat szerint: látra szólók és határidősek. Ennek speciális típusa a bankszámlabetét, azaz a folyószámla. A folyószámla egyrészt lehetőség pénzelhelyezésre, másrészt alkalmas pénzforgalom lebonyolítására. A bevételek és kifizetések különbsége az egyenleg (az ügyfélnek a bankkal szembeni követelését mutatja, amivel a partnerének a bank segítségével fizetni tud).

6.2.3 Értékpapírok

Az értékpapír valamilyen vagyonnal kapcsolatos jogot megtestesítő forgalomképes okirat.

Az értékpapírok –pl. államkötvények, diszkontkincstárjegyek, részvények, befektetési jegyek– csak megbízható, kereskedésre jogosult **szakemberek és intézmények** (bróker, vagyongazdálkodó) közreműködésével vásárolhatók. Az értékpapír egy része (pl. befektetési jegyek, bankok kötvényei), bár magas hozammal kecsegtetnek, magas kockázatot is hordoznak.

Az értékpapírok **alaptípusai**:

- Követelést helyettesítő: amikor az egyik fél elismeri a másik féllel szembeni követelését (kötvény)
- Részesedési jogot megtestesítő: a tulajdonos hozzájárult egy vállalkozás alaptőkéjéhez, ezért megilleti a nyereség értékarányos része (részvény)
- Bemutatóra szóló: nincs feltüntetett tulajdonos. Szabadon adható-vehető. Vételnél minden jog az új tulajdonosra száll (ez a leginkább alkalmazott forma)
- Névre szóló: csak annak van joga élni a biztosított lehetőségekkel, akinek az értékpapír a nevére szól (átadni lehet, de csak hivatalos átadási nyilatkozattal)
- Fix kamatozású: a kibocsátó előre meghatározott nagyságú kamatot biztosít a megvásárló számára (éves kamat, teljes kamat)
- Változó kamatozású: a befektetett tőke arányában részesül a nyereségből, emeli a vállalat jövedelmezőségét
- Rövid lejáratú: egy évnél nem hosszabb lejárat
- Középtávú lejáratú: 1-5 év között
- Hosszú lejáratú: 5 évtől hosszabb
- Lejárat nélküli: a részvények nagy része ilyen

Az értékpapírok főbb **fajtái**:

Részvény: Rt.-k alakításakor és alaptőke emelésekor kibocsátott értékpapír

- Bármely piacon lévő szervezet kiadhatja
- Lejárat nélküli visszaváltása nem lehetséges
- Szabadon eladható (a kibocsátó is visszavásárolhatja)
- Értéke az alaptőke bizonyos hányada, tulajdonosi jogokat képvisel a tulajdoni rész arányába

Kötvény: fix kamatozású, hosszabb lejáratú értékpapír

- Visszaváltása a lejárat napján a kibocsátó részéről kötelező (kötvényérték + kamat)
- Hitelviszonyt bizonyító értékpapír
- Birtokosa nem válik a vállalat tulajdonosává
- Nincs beleszólása a cég irányításába
- Kibocsátói a vállalatok mellet az állam is kiad kötvényt (államkötvény) 3-5 év lejáratra

Kincstárjegy: Az állam által a költségvetési hiány fedezetére rövid lejáratra (1 év) kiadott értékpapír

- Az állam szavatolja a visszafizetést, tehát nagy biztonságú értékpapír
- Csak a lejáratkor kamatozik, de bármikor visszaváltható (hasonlóan az állampapírhoz)

Letéti jegy: Pénzintézetek által kiadott értékpapír a megtakarítási lehetőségek bővítésére

- Magánszemélyek és gazdálkodó szervezetek egyaránt vásárolhatják
- Kötelezvény a pénzintézet felé, hogy a letéti összeget és a vállalt kamatot a megjelölt időben a tulajdonosnak kifizeti (bemutatóra és névre szóló egyaránt lehet, futamideje 1-3 év)

6.2.4 Ingatlan

Az ingatlan nagy értéket képviselhet, de nehezen váltható készpénzre, így főként hosszú távú befektetésként jöhet szóba. Bérbe adva jövedelemszerzésre is alkalmas. Általános szabály, hogy ingatlan-adásvételi szerződést kizárólag akkor írjunk alá, illetve kifizetést csak akkor eszközöljünk, ha annak feltételit egy egyértelműen megbízható, ingatlan ügyekben jártas ügyvéd is helyes döntésnek tartja.

6.2.5 Egyéb befektetési formák

Befektetés jellegű biztosítások – főként bizonyos életbiztosítások – esetében a biztosítótársaság befekteti az ügyfél befizetéseit, majd a biztosítás futamidejének leteltekor, amennyiben nem történt haláleset, az ügyfél a befektetések hozamával együtt kapja vissza a befizetéseit.

A **lakástakarék-pénztárak** lakás célú kölcsönt adnak az ügyfeleknek egy több éves megtakarítási fázis során az ügyfél által felhalmozott összeg alapján, mely kölcsön kamatát az állam támogatással csökkenti. A törlesztés fázisában az ügyfél a felvett kölcsönt visszatörleszti, mint egy szokványos lakáskölcsönt.

A mind keresettebbé váló **műkincsek** jellemzően kis helyen elférnek, miközben nagy értéket képviselnek, és gyakran értékállóbbak az inflálódo pénznél. Műtárgyak vásárlása előtt azonban feltétlenül forduljunk szakemberhez, hogy törvényes eredetükről és tényleges értékükről megbízható képet kapjunk.

6.2.6 Öngondoskodással egybekötött megtakarítás

Az ember egész élete során gazdálkodik, azaz pénzügyi döntéseket hoz. Eleinte ösztönösen, egy család keretei között, majd önállóan, egyre tudatosabban: gondoskodunk saját magunkról, otthont teremtünk, eltartjuk gyermekeinket, segítjük idős szüleinket, és előkészítjük saját nyugdíjas éveinket.

Biztosításaink

A biztosítások lényege, hogy előre nem látható vagy nem tervezhető, anyagi kárral, kiadásokkal járó eseményekre készülünk fel. Ilyenek lehetnek például baleset, lopás, lakásban vagy autóban bekövetkező kár, betegség, házasságkötés, nyugdíjba lépés, haláleset stb.

Törekedjünk arra, hogy a józan megfontolás és körültekintés határozza meg, mire kötünk biztosítást és mire nem. A cél az, hogy a biztosításainkra költött összegek védelmet nyújtsanak számunkra és egyúttal arányban álljanak a kockázat mértékével és egy lehetséges káresemény következményeivel.

Javaslat:

- Elemezzük józanul, hogy melyek azok a saját élethelyzetünkből eredő kockázatok, amelyekre érdemes biztosítást kötnünk. Képzeld el, 'mi lenne ha', és mérlegeld a lehetséges következményeket.

Nyugdíjunk

Fiatalon távoli jövőnek tűnnek a nyugdíjas évek, mégis készülnünk kell rájuk. Már az első munkába állásunk pillanatától minden fizetésünkből elkülönít az állam egy összeget, és félreteszi nekünk nyugdíjas éveinkre. Ez a nyugdíjrendszer egyik pillére, melyet kiegészítenek **kötelező magán-nyugdíjpénztári** befizetéseink (kötelezően meghatározott összegű, de szabadon választott biztosítóhoz utalható megtakarítások) és **önkéntes nyugdíjpénztári** befizetéseink (önként vállalt, saját magunk által meghatározott összegű, szabadon választott nyugdíjbiztosítóhoz utalt megtakarításaink). A nyugdíjpénztárakban összegyűlt pénzünket a pénztárak befektetik, ezzel biztosítva, hogy befizetéseink hosszú távon is tartsák értéküket. Az önkéntes nyugdíjpénztárba történő befizetést állami **adókedvezmény** is kiegészíti.

Egészségpénztár

Az egészségpénztári befizetés előrelátó takarékoskodást jelent a nagyobb **egészségügyi**, szociális krízishelyzetekkel járó **költségeink fedezésére**. Betegség, ápolási kötelezettség, haláleset, munkanélküliség esetén segélyt kapunk, pénztári tagságunk emellett egészségmegőrző szolgáltatások igénybevételét is fedezheti (pl.: uszodabérlet, sport). A nyugdíjpénztári befizetéshez hasonlóan kötelezően választandó illetve önkéntes – extra kiadással járó, de jobb minőségű szolgáltatásokat nyújtó – biztosításokat köthetünk, melyekhez **adókedvezmény** társul.

6.3 A megtakarításoknál figyelembe veendő szempontok

Ne megérzések, hanem számítások, mérlegelés alapján döntsünk. Javasoljuk, hogy az alábbi tényezőket feltétlenül vegyünk figyelembe:

- Mekkora hozamot, **hasznot** várunk a befektetéstől egy adott időszakra, a befektetett pénzünk arányában?
- Mekkora **kockázatot** kell vállalnunk? Lehet-e valamilyen akadálya annak, hogy a várakozásaink teljesüljenek? Fel vagyunk-e készülve arra, hogy elveszítjük a kockázat miatt a befektetésünket?
- Ha meggondoljuk magunkat, és mégis hirtelen szükségünk van a lekötött, befektetett pénzünkre, **milyen könnyen, mennyi idő alatt férhetünk hozzá?** Ér-e valamilyen veszteség és mekkora, ha a befektetésben elhelyezett pénzhez idő előtt szeretnénk hozzájutni?
- A keletkező többletjövedelemből kell-e **adózni**? Netán kapcsolódik-e a befektetéshez adókedvezmény?
- Mennyire **áttekinthető**, könnyen érthető a befektetés? Hogyan számítható a hozam? Az éves, fix kamatozású befektetések kiszámítása könnyű, a biztosítás jellegű befektetések jövedelme nehezebben kalkulálható.

7. Zárszó

A fenti kis összefoglaló egy igen vázlatos és kivonatos változata az érintett témaköröknek. Nyilvánvalóan el lehet mélyedni sokkal részletesebben, valamint több témát is lehet érinteni, elemezni.

Jelen jegyzet célja azonban éppen az volt, hogy azoknak az embereknek is egy kis mankót, eligazodást nyújtson a mindennapok pénzügyeit illetően, akik eddig idegenen álltak a szakszavak, és a pénzügyi ismeretekhez elengedhetetlen ismeretek dzsungelében illetve hiteles tájékoztatást adjunk a fenyegető veszélyekről, illetve azok elhárításáról.

De sosem szabad ezt lebecsülni, mert leghosszabb és legtartalmasabb utak, utazások is az első, és mindig legnehezebben megtett lépésekkel kezdődnek.

Gazdálkodási ismeretek

Kidolgozott óravázlatok

1 - 2. óra

ALAPFOGALMAK

Háztartások: gazdasági kategória. Háztartást alkotnak azok az egyének, akik közös lakásban élnek, és költségeiket együttesen viselik. A háztartások tagjai dolgoznak. A háztartások jövedelmük nagy részét a különböző vállalatok által termelt áruk vásárlására költik.

Jelentősége:

- A munkaerőt szolgáltatják a vállalkozások számára /munkavállalók/
- A végzett munka ellenértékeként jövedelmet termelnek,
- Ennek egy nagyobb részét saját fenntartásukra fordítva visszaforgatják a gazdaságba, fenntartva a gazdaságot, és újratermelve a munkaerőt
- A jövedelmek egy részét megtakarítják.

Család: szociális kategória.

Kapcsolatuk: A háztartás olyan gazdálkodó egység, amelyben a családi szükségletek kielégítése, és a jövedelem egymással szoros összhangban van.

Jó: Ha bevétel több mint a kiadás, megtakarítás keletkezik.

Rossz: Ha bevétel kevesebb, mint a kiadás, hitelfelvételre kerül sor.

Vállalkozás: A vállalkozó munkát végez haszonszerzés céljából, célokat tűz ki maga elé, kitartó, felelősségteljes.

Munkaviszony: A munkavállaló munkát végez a munkáltató javára, és ezért előre kiszámítható, biztos jövedelemre, munkabérré számíthat minden hónapban. A szaktudás és a gyakorlat növeli az egyén versenyképességét a munkaerőpiacon. Esélyeinket érdemes növelni minél magasabb szintű tudás megszerzésével, tanfolyamok elvégzésével, munkatapasztalat szerzésével.

Bruttó bér. időbér (óra, heti, havi), teljesítménybér (darabbér), ezek kombinációja, valamint az ezt kiegészítő pótlékok: prémium, bérpótlék, veszélyességi pótlék stb.

Bruttó kereset. Ha a munkahelyről származó további jövedelmeket is hozzávesszük (ügyeleti díj, másodállás, stb.)

Minimálbér: az a legkisebb összeg, amelynél a teljes állásban dolgozó kevesebbet nem kereshet.

Létminimum: az a pénzmennyiség, amelyért megvásárolhatók azok a létszükségleti cikkek, amely az emberi létfenntartáshoz nélkülözhetetlenek.

Mind bevételeink, mind kiadásaink esetében igaz, hogy vannak köztük olyan tételek, amelyeket könnyebben, és vannak olyanok, amelyeket nehezebben befolyásolhatunk.

Vannak azonban olyan **döntések**, amelyeket mi magunk hozunk meg, és ezek a döntések jelentősen befolyásolják eljövendő anyagi helyzetünket. Ezekért a döntésekért mi vagyunk a **felelősök**.

Rendszeresen felmerül a kérdés bizonyos önként vállalt kiadások esetén: megengedhetjük-e magunknak? **Van-e rá fedezet?** Bármely döntést hozunk, azt átgondoltan, **számításokkal megalapozva** hozzuk meg.

3 - 4. óra

Bevételek

1. A keresők bére, fizetése vagy jövedelme

- bérek
- nyereségrészesedés
- prémium, jutalék
- háztáji gazdaságban termelt áruk, vagyontárgyak, értékpapírok értékesítése
- mellékállás vagy másodállás jövedelme
- borraivaló, hálapénz
- megtakarítások, kötvények kamatai
- ajándék

A család jövedelme leggyakrabban a **felnőtt családtagok munkájából** származik, munkabér, vagy üzleti vállalkozásból származó haszon formájában.

A munkabérben elsősorban a munkaadó és a munkavállaló állapotok meg, ezt több külső tényező is befolyásolja:

- A szellemi és fizikai erő kifejtés mértéke
- A szakképzettség
- A munkában eltöltött idő és gyakorlat
- A munkaerőpiac adott helyzete
- A vállalkozás gazdálkodásának eredményessége
- Az állam által meghatározott szabályozóktól (minimálbér, bérkategóriák stb.)

Nem bér jellegű forrásból származó jövedelem:

a., állandó: ösztöndíj, tartásdíj, nyugdíj, táppénz, rendszeres gyermekvédelmi támogatás, árvaellátás, családi pótlék, nevelési járulék vagy a kisgyermek otthoni gondozásáért kapható gyermekgondozási segély

b., időszakos: táppénz, amely csökkenti a betegség miatt bekövetkező pénzvesztést, kártérítés, kárpótlás.

Korábbi befektetések hozamai: bérbeadásból származó jövedelem, kamatjövedelem és osztalék, szerzői tevékenységből származó jogdíj, vagy akár a másoktól kapott vagyon, pl. ajándékozás, örökség.

2 A pénzbéli vagy természetbeni juttatások

A) Pénz formájában kapott társadalmi juttatások:

- táppénz
- nyugdíj, járadékok
- rendkívüli segélyek (a szakszervezet, a vállalat vagy az önkormányzat adhatja)
- özvegyi járulék
- családi pótlék, gyermekgondozási segélyek
- szülési segélyek, nevelési járulékok.

B) Természetbeni juttatások köre:

- bölcsődei ellátás, óvodai foglalkozás
- általános iskola, főiskola, egyetem
- étkezési, üdülési, ruházati hozzájárulás (foglalkoztató juttatja)
- kórházi ellátás, gyógyszerellátás, gyógyszer-támogatás
- kulturális szolgáltatások

(A természetbeni társadalmi juttatások közül azok, amelyek igénybevételéért bizonyos összeget térítenünk kell, - pl. óvoda - nem érzékeljük juttatásnak, azonban mégis az, hiszen a ténylegesen felmerülő költségüknek csak töredékét kell kifizetnünk.) Az a feladatuk, hogy a családok jövedelemkülönbségét, a társadalomban elfoglalt helyükből származó eltéréseket csökkentsék. A „szociális háló” azt szolgálja, hogy a szegényebbek nagyobb támogatást élvezzenek. Gondoskodni lehessen a hajléktalanokról, a munkanélküliekről azok rovására, akik többet keresnek.

2.4 Nem rendszeres és alkalmi bevételek

Ha a család **állandó havi jövedelemből** tartja el magát, amelyek nagysága előre tudható vagy kiszámolható, akkor biztosan megoldható feladat a **kiadásokat a bevételekhez igazítani**.

Váratlan, nagy összegű kiadás jelentkezik, a bevételek ütemét nem tudjuk megváltoztatni, ezért van szükségünk félre tett **tartalékra**.

A **nem rendszeres jövedelmek** esetén valamivel nehezebb a bevételek és kiadások egyensúlyát megtervezni. Az alábbi szempontok segíthetnek ebben:

A költségvetésünket a minimális bevételek alapján tervezzük meg; a többlet igények fedezésére plusz jövedelmek szolgálnak majd. Csak a biztos bevételekkel tervezzük.

- Mi az a legkisebb jövedelem, amire biztosan lehet számítani?
- A havi bevételből mekkora az a legkisebb rész, amelyre biztosan lehet számítani?

2.5 A biztos jövedelemforrások

Ha a családi jövedelem több forrásból származik, az nagyobb stabilitást jelent.

Ha a családnak csak egyetlen jövedelemforrása van, és ezzel kapcsolatban problémák jelentkeznek, az egyensúlyvesztést okozhat. A szociális juttatásokra sokan biztos bevételként tekintenek, azonban az ezekre való jogosultság feltételei változhatnak. Jobb a helyzet, ha a családban több felnőtt dolgozik. Hasznos cél lehet úgy szervezni a pénzügyeinket, hogy növeljük a biztos jövedelemforrások arányát.

Több lábon állunk például, ha

- igyekszünk alkalmi munkán keresztül többletbevételhez jutni,
- újabb szakképesítést szerzünk,
- befektetjük a meglévő pénzünket, hogy hasznot termeljen.

Javaslat:

- Kezeljük különös óvatossággal a kasszát akkor, ha a család rendszertelenül jut jövedelemhez. Amikor van pénzünk, akkor se költsünk többet az átlagnál. A többlet tartalékként felhasználható akkor, amikor nem mennek olyan jól a dolgok.
- Mérlegeljük, hogy a családnak milyen további egyéb forrásokból származhatna pénze

2.6 Többletbevételek

• Vizsgáljuk meg, vannak-e olyan hobbijaink, képességeink, tehetségünk, amelyek révén úgy juthatunk bevételekhez, hogy közben olyasmit csinálunk, amit szeretünk!